

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungaria : Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate : Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR :</p> <p>Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunei „BISERICA ȘI ȘCOALA“ Ear banii de prenumeratiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
---	--	---

Simptome triste.

(1/2) Contele Ioan Zichy este un fervent luptător pentru biserica sa romano-catolică și pretutindeni îl găsim în fruntea acțiunilor ce se pornesc și conduc în interesul acelei biserici.

Un caracter specific al bisericii papale este propaganda, căci doar un colegiu anume este în Roma, unde se pregătesc propagandiștii. Spiritul de propagandă însă nu este patrimoniu numai al preoțimii, ci este totodată un element de educațiune în toate școlile catolice. E dar natural, ca un om de cultura lui Zichy, un om care se bucură de întinse și înalte relațiuni să caute a contribui la lărgirea sferei de acțiune și putere a bisericii sale.

E natural, e logic e și frumos, din partea unui bărbat ca Zichy, că își servește în așa chip biserica sa, cu aceeași devoțiune ca și neamul său.

Înțelegem și apreciam pe deplin această activitate, și nu ne surprinde, că nobilul conte, sub a cărui patronagiu s'a ținut în zilele trecute congresul catolic dela Budapesta, a chemat la acel congres și biserica »soră,« greco-catolică unită, română.

Invitațiunea n'a fost refuzată de prelații bisericii surori, ceea-ce de altfel de asemenea nu ne-a surprins; pentrucă de-un timp încoace, actuala generație a prelaților uniți nu numai nu se dă la o parte față cu curentul de îndulcire papal, ci, într'un chip neînțeles, par' că tot în cale îi umblă.

Nu ne-a surprins, zicem, acest fapt; dar totuși justificarea procedurii prelaților gr. cat. români n'o putem găsi.

Cel ce a răsfoit istoria bisericii române din țara noastră își aduce aminte, că Atanasie a subscris unirea cu Roma, numai sub condițiu-

nea, ca nici o schimbare în biserica sa să nu se facă.

Dacă am admite chiar, ca basă a unirei unei părți a bisericii române cu cea papală, admiterea din partea acesteia a »celor patru puncte« de credință, — nici atunci nu înțelegem ce caută biserica gr. cat. rom. unită, autonomă, în concertul reprezentanților bisericii rom. cat. maghiare?

Noua generație de prelați se pare însă că a uitat de luptele lui Inocențiu Clain pentru salvarea independenței bisericii sale; a uitat, ca imediații săi antecesori au ținut congrese, în cari s'a accentuat cu energie independența absolută și autonomia specială a bisericii gr. cat. unite române, față eu biserica rom. cat. din patria noastră?

Dar prelații gr. cat. uniți români de azi, nu numai că se prezintă de un șir de ani la toate adunările și congresele romano-catolicilor maghiari, ca elemente singurateice, iar nu ca grupare, ca corporațiune, — ci am avut tristul caz, de a vedea pe unul dintr'înșii pledând, în congresul catolic din Budapesta, despre unitatea »bisericii catolice.«

În această unitate, bine înțeles, se cuprinde și biserica română unită, și dacă aceasta așa este, spre ce plaiuri a călătorit autonomia bisericii surori, în ce consistă silințele păstrării caracterului său specific, de biserică independentă și română?

Când în această lumină se prezintă rolul episcopatului român unit, unde va ajunge el? Cum își îndeplinește ele misiunea? Prin o atașare de bună voie la o biserică străină ca rit, tradiții și trecut istoric?

De loc nu înțelegem această procedură; nu vedem cătuși de puțin justificată atitudinea prelaților, cari au moștenit o biserică independentă

și intră pe calea umilirei și înjugării ei la o altă biserică, străină.

Ar fi din cale-afară trist, dacă pentru a poza între prelații altor neamuri, urmând unei iscusite preveniențe, invitațiunei contelui Zichy, prelați români ar fi pornit cu plan conștient, spre contopire în biserica papală — din țara noastră.

Despre subiectul supremei puteri bisericești sau despre forma de guvernare bisericească.

De Constantin Popoviciu.
(Urmare.)

*Egalității apostolilor nu i-se opun nici cuvintele
dela Ioan XXI. 15—17.*

Aici cetim: »... zis'a Iisus lui Simon Petru: Simone al lui Iona, mă iubești mai mult decât aceștia? Răspuns'a lui: Da, Doamne, tu știi că te iubesc; zis'a lui: Paște mieluseii mei. Zis'a lui a doua oară: Simone al lui Iona, iubesti-mă? răspuns'a lui, da Doamne, tu știi, că te iubesc; zis'a lui: Paște oile mele; zis'a lui a treia oară: Simone al lui Iona, iubesti-mă? și s'a întristat Petru că i-a zis lui a treia oară: iubesti-mă, și a răspuns lui: Doamne, toate le știi, tu știi, că te iubesc; zis'a lui: Paște oile mele«. (Ioan XXI. 15—17).

Când explică monarchiștii acest loc, ei zic că »a paște« înseamnă în sf. Scriptură atâta cât »a domni cu putere monarchică«, deoarece ce și în Testamentul vechiu grăise Dumnezeu lui David: »Tu vei paște pe poporul meu Israil« (I Chron. XII. 2). Prin urmare când Hristos a zis lui Petru »paște oile mele«, i-a transmis prin aceasta o putere monarchică peste turma sa sau peste biserică. Dar aceasta esplanare nu consună nici cu sf. Scriptură, nici cu ss. părinți.

În s. Scriptură a T. N. »a paște« nu are alt înțeles decât »a conduce turma credincioșilor la pășunea mântuirii«. În acest sens s'a numit și Iisus pe sine păstor zicând: »Eu sunt păstorul cel bun; păstorul cel bun sufletul său și-l pune pentru oi« (Ioan X. 12). Cu aceeași putere fiind investiți, i-a trimis Hristos pe toți apostolii mai întâiu cătră iudei, după aceea cătră popoare zicând odată: »Mergeți mai vârtos cătră oile cele pierdute ale casei lui Israil« (Matei X. 6). iar altădată: »Mergând învățați toate popoarele botzându-le în numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Spirit, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă, și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului« (Matei XXVIII. 19. 20).

Acea (misiune cătră casa lui Israil) o rostise Iisus înainte, iar aceasta (misiune cătră popoară) după convorbirea de mai sus cu Petru; prin ur-

mare: puterea ce a însemnat-o aci prin cuvintele »Paște oile mele«, a împărtășit-o atât mai înainte, cât și în urmă tuturor apostolilor inclusive și lui Petru. Dar' aceasta putere a fost transmisă nu numai apostolilor ci și învățătorilor instituiți de dânsii, precum o mărturiseste aceasta Pavel în Faptele apostolilor (XX. 28), unde adresează presbiterilor Asiei următoarele cuvinte: »Luați seama de voi înșivă și de toată turma, întru care Spiritul sfânt v'a pus episcopi spre a paște biserica Domnului pe care a câștigat-o prin sângele său«. — De aceea sfinții părinți încă atribuesc această putere nu numai tuturor apostolilor, ci și tuturor următorilor lor, până chiar și presbiterilor de rând. Așa s'a pronunțat s. Ciprian: »Toți sunt păstori, dar se indică numai una turmă, care se paște de toți apostolii în consonanță unanimă« (De unit. eccles. c. 4). — Tot asemenea explică și s. Vasilie acest loc și adecă: »Petre, mă iubești tu mai mult decât aceștia? Paște oile mele! Totuși aceeași putere a dat-o el și celorlalți păstori și învățători următori« (Constitut. monasticae c. 22). — Intocmai așa vorbește și Ioan Gură-de-aur, pe când era încă presbiter în Antiochia: »Petre, iubesti-mă? Paște oile mele! Aceasta agrăire se refereste nu numai la episcopi ci și la fiecare din noi, căruia i-s'a încredințat și cea mai mică turmă« (Omil. 34 la Ioan). — Tot astfel Augustin, Ambrosiu și ceilalți părinți și învățători bisericești vechi și chiar și biserica romano-catolică însași în liturgia sa, unde se zice: »Pe cari i-ai instituit de locuitori ai operei tale și spre aceasta în fruntea ei ca păstori« (Praefatio missae).

A afirma în fața acestor considerabile mărturii, că Hristos l'a rânduit pe Petru singur de păstor al turmei, însemnă a se lupta contra sfintei Scripturi și a sfinților părinți.

La esplicarea citatului indus dela Ioan obiectează monarchiștii mai departe: Dacă s'ar și concede că Hristos cu alte ocațiuni a instituit și pe ceilalți apostoli de păstori ai turmei sale, totuși de aci încă nu urmează că în convorbirei de față cu Petru nu i-ar fi transmis acestuia într'o măsură mai mare puterea de păstor. Altfel de ce l'ar fi întrebat pe Petru: »Simone al lui Iona, mă iubești mai mult decât aceștia?«, dacă nu pentru a-i împărtăși lui Petru o putere mai mare corăspunzător măsurii mai mari a iubirei dânsului? Pentru-ce i-a zis odată: »Paște oile mele«, altădată: »Paște mieluseii mei«, dacă nu pentru-ca, înțelegând sub mieluseii pe ceilalți credincioși iar sub oi pe păstorii și învățătorii acestora, să-i concreadă atât pe unii cât și pe alții grijei archipăstorești alui Petru? Pentru-ce, în fine, l'a întrebat înaintea celorlalți apostoli, fără de a aminti de aceștia, de trei ori zicându-i »Simone, iubesti-mă?«, și »paște oile

mele», și »Paște melușei mele«, dacă nu ca prin aceasta să o facă mai solemnă și mai strălucitoare și să ridice peste ori-ce îndoială instituirea lui Petru peste întreaga turmă și peste toți păstorii? Așa întreabă monarchiștii.

Unii mai moderați dintre teologii romano-catolici deduc din acest citat cel puțin un primat de onoare și de jurisdicțiune, afirmând că puterea de păstori s'a împărțit de altfel tuturor apostolilor în comun, aici însă apostolului Petru într'un mod mai distins.

Nimicnicia acestor temeieri contrare se va face evidentă în cele următoare.

Convorbirea din chestiune stă în strânsă legătură cu întâmplările ce au avut loc imediat înainte și după prinderea lui Hristos, prin aceste ea se prezintă cu totul în altă lumină și are un sens care se opune tocmai diametral afirmării atât a monarchiștilor cât și a reprezentanților primatului.

Iisus, puțin înainte de prinderea sa, a vorbit apostolilor despre apropiatele sale patimi, grăind: »Voi toți vă ve-ți scandaliza — sminti — întru mine în această noapte« (Mat. XXVI, 31, Marc XIV, 27). Petru însă i-a răspuns și a zis: »Dacă toți se vor scandaliza întru tine, eu nu mă voi scandaliza nici odată« (Mat. XXVI, 33). Aceasta esagerată încredere în sine, legată de micșorarea altora, nu i-a putut plăcea Mântuitorului și, de-oarece el a prevăzut în viitor, a zis lui Petru cu toată serioșitatea: »Amin zic ție, că în această noapte, înainte de a cânta cocosul, de trei ori te vei lăpăda de mine« (Mat. XXVI, 34; Luca XXII, 34). Petru însă n'a luat seamă nici de astădată la cuvintele Domnului și răzimându-se și mai mult în puterea sa morală, a replicat fără rezervă: »Și dacă va trebui să mor împreună cu tine, nu mă voi lăpăda de tine« (Mat. XXVI, 35). Cu toate aceste același apostol, încă în noaptea în care a fost tradat Hristos și sta la judecată prins, s'a lăpădat de trei ori de Domnul și Învățătorul său, în curtea palatului arhierelui, în urmă tocmai întărind cu jurământ că nu-l cunoaște nici e învățacelul lui (Mat. XXVI, 57, 58, 69—74). Dar' în curând s'a căit și a plâns cu amar (Mat. XXVI, 75). Petru, după o asemenea lăpădare publică, a stat la îndoială și în îngrijorare nejustificată de-l va primi Hristos ori ba iarăși între învățaceii săi. Bunul Mântuitor însă după înviere și-a adus aminte de Petru cel plin de căință și a avut cu dânsul aceasta convorbire pentru a-l reintegra în oficiul apostolesc, pe care-l perduse, pe cum și pentru a-i da o învățătură mai simțibilă despre umilință, pentru-ca să nu se mai încreadă peste măsură în sine însuși, nici să se ridice peste alții. Iisus i-a zis prin urmare: »Simone a lui Iona, iubești-mă mai mult decât aceștia?«, a-

ceasta nu e altceva decât o blândă muștrare pentru cuvintele: »Și dacă toți se vor scandaliza întru tine, eu nu mă voi scandaliza nici odată,« rostite cu atâta încredere în sine. Petru a simțit înghimparea și nu a mai răspuns cu încredere de sine ci cu inimă zdrobită și cu umilință: »Da, Doamne, tu știi că te iubesc.« Hristos deci i-a zis: »Paște oile mele« și i-a dat în știre prin aceasta că-i iartă și-l primește iarăși în apostolat. — De trei ori s'a repetat aceasta pentru-că și Petru de trei ori s'a lăpădat de Hristos și apostolat.

Că Hristos n'a vorbit astfel și celorlalți apostoli, aceasta nu ne miră, de-oarece aceștia nu s'au aflat în starea lui Petru celui căzut. Tot asemenea nici alternativa aplicare a cuvintelor »mielușei« și »oile« peste tot nu e de vi-o importanță și din aceasta nu se poate deduce nimic ce ar sprigini monarchismul sau primatul, de-oarece ambele cuvinte au în sfânta scriptură aceeași însămnătate. Așa zice Hristos (la Matei X, 16; Luca X, 3) către apostoli: »Iată eu vă trimit pe voi ca și pe oile în mijlocul lupilor...« De aceea și Ioan Maldonat, unul dintre cei mai buni exegeți, de altfel un zelos monarchist, da tovarășilor săi de principii sfatul să nu se facă de batjocură persistând pe un temei atât de fără valoare (Coment. la Ioan XXI).

Când a întrebat Iisus a treia oară »Simone al lui Iona, iubești-mă...«, s'a întristat acesta — o dovadă pipăibila, că nici însuși Petru nu a înțeles altfel aceste cuvinte; căci de le-ar fi înțeles în sensul monarchiștilor sau în al apologetilor primatului, atunci de sigur s'ar fi bucurat, sau cel puțin nu s'ar fi întristat, dar așa s'a întristat din cauza muștrării, din cauza umilirii ce a suferit-o.

Tot astfel înțeleg și esplică și sfinții părinți aceasta convorbire. În combaterea celor ce învățau, că pocăința nu le folosește chiar nimic celor căzuți, zice *Grigorie de Nazianz*: Pe marele Petru, căruia i-se întâmplase ceva omenesc pe timpul patimilor aducătoare de mântuire, l'a reprimat Iisus și prin întreita întrebare și prin întreita mărturisire i-a tămăduit întreita lăpădare« (Oratio 39 în Sancta Lumina). — Tot așa *Ioan Gură-de-aur*: »Nu este nici un păcat mai mare decât lăpădarea și Iisus totuși l'a ridicat pe Petru după un atare rău iarăși la demnitatea de mai înainte« (Omil. 5. De poenitentia). — *Augustin*: »Nu te întrista, apostole! Răspunde odată, răspunde a doua oară, răspunde a treia oară, biruiește de trei ori în iubire mărturisirea, de oarece de trei ori a fost biruită în mijlocul friței pripita prețuire de sine; de trei ori trebuie deslegat ce de trei ori ai legat« (Sermo 295, De sanctis apostolis Petro et Paulo). — *Ambrosiu*: »Petru și-a anulat căderea prin iubirea mărturi-

sirii și a fost întrebat de Domnul — care de trei ori i-a zis: Simone fiul lui Iona, iubești-mă? — pentru-ca pe cela, de care de trei ori s'a lăpădat, să-l mărturisească de trei ori și sub în-treitul îmbrăcământ al iubirii să ascundă păca-tul întreitei lăpădări (Apol. proph. David c. 6 de fide lib. 5 c. 1). Ba chiar și *biserica Romei* din veacul III. încă esplică aceasta convorbire, într'o epistolă *cătră clerul din Carthago*, astfel: »Dar' și lui Simon îi grăește el așa: Iubești-mă? acesta răspunde: Te iubesc, iar' el îi zice: Paște oile mele. Noi știm că aeest cuvânt i-s'a adresat lui în urma întâmplării la care a fost biruit (Epist. cleri romani ad clerum carthag. inter epistolae s. Cypriani).

Cât de evident era așadar scopul acestei convorbiri peste tot nu cu întemeiere a puterii monarchice în biserică sau a primatului, ci ca deslegare a apostolului Petru, cel căzut dar plin de pocăință, și ca reîntegrarea lui în apostolatul pe care-l perduse mai nainte prin lăpădarea de Hristos! De aceea Petru nici după înălțarea lui Hristos la cer nu s'a interesat să se pună pe sine mai în frunte decât ceilalți păstori, din contră, în privința puterii păstoriei s'a așezat pe sine și pe o treaptă cu presbiterii bisericilor particulare, numindu-se pe sine numai compres-biter și numai pe Hristos de archipăstor (I Petru V. 1, 4).

(Va urma.)

Chesfiunea catichisării în școlălele poporale.

II.

Preoții la noi, mai cu seama nainte de legea congruei, mare parte fiind foarte rău dotați, au fost a-visați la muncă, chiar ocupându-se de economia câmpului și câte odată de gheșeftării ba chiar și cu meserii (cunosc și azi preoți cari făceau buți și roate și umblau cu acelea pe la târguri) ca să-și poată susține și crește familiile.

Intr'astfel de împrejurări nu s'a putut realiza porunca: „buzele preotului vor păzi știința și învățătura“, căci preoții nici timp fizic nici posibilitate și plăcere nu au avut de a se ocupa de aprofunditate de scrip-turi și cărți teologice-catechetice; nu s'au evalueat deci mai departe, ci au rămas cu acelea puține pre-gătiri și cunoștințe ce și-au câștigat în cursurile te-ologice de 3 ani.

Acei puțini cari și-au permis luxul să mai ce-tească câte o foaie, sau din când în când câte o carte de predici ori revistă bisericească, nici macar cunoș-tință n'au avut că peste tot există cărți, apoi cateche-tice, necum să se fi ocupat ei de atari materii.

Ne-am mulțumit deci dacă dascălul a propus ca-techisul și istoria biblică așa cum a știut și după cine știe ce manuale obscure ce și-a putut bietul de el a-și câștiga! Puțini preoți au fost de aceia, cari s'ar fi in-terestat macar de atâta, să cerceteze cel puțin odată pe săptămână școala, dar' că cum s'a propus religiu-

nea nici habar nu aveau. „Ignati nulla cupidō“ zice la-tinul, de ce să ne interesăm dacă nici noi nu știm ce-i de făcut? E adevăr crud dară ca peste tot (onoare excepțiilor!) ne lipsesc cunoștințele necesare din punctul de vedere al materialului și a principiilor peda-gogice; pe scurt, nu suntem pregătiți pentru a pro-pune cum se cuvine și cu succes studiul religiunii în școlălele noastre.

Nepregătiți și de multe ori împedecați prin a-gendele pastorale și economice cum vom putea deci satisface cu succes îndatorirea noastră de a catechisa respective de a propune religiunea în școala, tineretu-lui nostru?

Ne vom nisui deci să ne câștigăm cunoștințele necesari prin cetiri și studii și ne vom arangia aface-rile pastorale și economice astfel, ca pe timpul instruc-țiunii oarele de religie (4—5 ori pe săptămână)să nu fim împedecați de a ne face datorința așa cum știm și cum putem la început.

III. Dar să vedem cum ne vom pregăti și la a-ceasta chemare a noastră: ce literatură bisericească catechetice, ce manuale corăspunzătoare ne stau la dispoziție și încă dacă am ajuns la rubiconul nisuiunilor noastre?

Romano-catolicii maghiari au o literatură întreagă catechetice, reviste teologice, manuale de catechism cu diuimul așa încât ei au ajuns azi acolo, ca din multele manuale să aleagă unul, care corăspunde mai mult fidelității dogmatice și recerințelor didactice. Ei discută din punctul de vedere al pedagogilor celor mai renumiți ca *Ohler*, *Schöbert*, *Iungmann* și *Mey*, că ca-techismul *Debarbe*-ian intru cât corăspunde principiilor dogmatice și didactice.

Noi însă nici nu avem despre ce discuta, căci literatură noastră catechetice este cea mai săracă din-tre toate ramurile literaturii, preste tot putem zice că noi românii ortodoxi din Ungaria și Trănsilvania nici nu avem literatură catechetice (excepționând puținele manuale de predici) iar manualele pentru propunerea religiunii le putem număra pe degete. Catechetice și catechesele de *Stefanelli*, *Catechise de Tit Bud.*, și *Manual catehetic de Basiliu Rațiu* (aceste din urmă de ale greco-catolicilor) sunt și formează literatura ca-techetice ce cunoaștem noi preoții actuali. Câți vor fi însă dintre noi cari peste tot vor mai avea Catecheti ca lui *Stefanelli* macar, căci de cunoștințele acvurate nu mai putem nici vorbi. Câți dintre noi au vre-o bib-liotecă cât de mică de cărți teologice-catechetice? — Dacă nu avem noi, ce biblioteci ne stau la dispoziție dacă peste tot există biblioteci de atari materii afară de aceea a institutului nostru teologic din Arad, despre care atâta știm, numai că există, dar' că ce fel de cărți se pot afla acolo nici pe timpul când am fost clerici, nici acum nu știm, căci *Catalogul acelei biblio-teci nici că l'am văzut vre-odată.*

Cum ne vom câștiga dar' cunoștințele necesare din materia dogmatică-pedagogice?

(Va urma.)

Cornel Lazăr
preot

CRONICA.

De la Societatea „Petru Maior“. In ședința primă ordinară a societății „Petru Maior“ din Buda-pesta ținută în 15 Oct. a. c. s'a luat hotărârea, că „Is-toria Românilor“ de Petru Maior apărută în ediția so-cietății cu privire la împrejurarea de a putea fi mai ușor

accesibilă tuturor iubitorilor de carte românească și în special preoților și învățătorilor români, să se vindă cu prețul redus de 1 cor. (o coroană). Comandele se pot adresa la cassarul Societății dl Mihaiu Șerban st. fil. în Budapesta IV. Molnar utca 20 II., pe lângă trimiterea anticipativ a 1 cor. + 20 bani porto.

Dacă părinții se declară fără confesiune, aceasta n'are ca urmare schimbarea religiei copiilor sub 7 ani. — Părinții unui copil au eșit din biserica rom. catolică și s'au declarat apoi fără confesiune. Ei au voit să facă aceeași și cu copilul lor de șase ani. Toate autoritățile însă, în ultima instanță curtea de administrație prin sentința din 19 Iunie 1896 Nr. 3704 a decis că copilul să rămână în biserica rom. catolică, căreia i-a aparținut la naștere. Legea din 25 Maiu 1868 prevede că o schimbare a confesiunii se poate face numai după voie liberă și anume după ce individul respectiv a ajuns vârsta de 14 ani. O abatere are loc numai atunci când părinții își schimbă confesiunea, și anume relativă la copii sub 7 ani. O abatere are să se interpreteze însă strict și are să se admită numai atunci, dacă presupunerea legală a excepției există întocmai. În cazul present însă nu e vorba de schimbarea religiei, ci de eșirea dintr'o religie, fără de a primi o confesiune anumită. Deci legea nu prevede acest cas.

(Candela).

Reuniunea română din cântări din Bătania arangiază din incidentul conferinței de toamnă a învățătorilor gr.-ort. români din despărțământul protopresbiteral al Aradului, Duminecă în 31 Octomvrie v. (13 Noemvre n.) Concert și reprezentațiune teatrală împreună cu petrecere de joc la care invită respectuos comitetul arangiator. Concertul se va ținea în teatrul de vară din Bătania; iar petrecerea în „Hotel central.“ Prețul de intrare: loc I: 1 cor. 60 fil.; loc II: 1 cor. 40 fil.; loc III: 1 cor. 20 fil.; loc de stat: 1 cor. Suprasolviri se primesc cu mulțămită la adresa d-lui Marcu Crișan în Bătania și se vor evita publice. Venitul curat e destinat pentru fondul editării organului Reuniunii învățătoresți gr.-ort. române. Inceputul precis la 8 ore. Programa: 1. „O Prea Sfântă,“ cor barbătesc de I. Vorovchievici. 2. „Nu-mi place,“ 3. „Imi place,“ cor mixt de I. Vidu. II. 4. „Noaptea de Sfântul George,“ vodevil în 2 acte, de Theocar Alexi, musică N. Stef. Persoanele: Dinu, primarul, Ioan Mornoiță; Stan, fiul său, Traian Luchi; Lelea Stană, o dascăliță văduvă, Iuliana Târnovan; Florica, fca sa, Merina Băneșiu; Ițig, crășmarul, Aurel Șiutea; Ruhela, soția sa, Elița Foita; Neculă, țigan, Mihai Nagy Chiva, soția sa, Persida Rossu. Flăcăi, fete, săteni, sătence etc. Scena se petrece la un sat în preziua și în noaptea Sfântului George. 5. „Marșul economilor,“ cor barbătesc de C. G. Porumbescu. În paușă se vor juca Bătuta și Călușerul.

Sf. Sinod din București și Patriarhul din Constantinopol. Marți s'a deschis la București sinodul bisericii autocefale ortodoxe din România. În ședința primă s'a discutat mai ales răspunsul Patriarhului din Constantinopol la scrisoarea, pe care i-a trimis-o Sinodul. După cum se știe, patriarhul Ioachim III în urma călătoriei fostului mitropolit Ghenadie în Macedonia a trimis Sinodului român o scrisoare de protestare, la care Sinodul a răspuns, că mitropolitul Ghenadie a făcut vizită

în Macedonia din propria sa inițiativă, fără știrea și consenzul guvernului și Sinodului, și având și o situație privilegiată nu poate fi pedepsit. Totodată Sf. Sinod a observat Patriarhului, că ar fi bine să lase pe Aromâni să se roage în limba lor. La aceasta scrisoare Patriarhul a răspuns st. Sinod, că a luat cunoștință de scrisoarea Sinodului și că ar fi vrut ca mitropolitul Ghenadie să fie pedepsit pentru călătoria lui în Macedonia, pentru-că a călcat canoanele. Referitor la observația sf. Sinod, ca Aromânilor să le fie permis a se ruga în limba lor, Patriarhul a răspuns, că nu este treaba Sinodului român a se amesteca în trebile, pe care numai el, Patriarhul, este stăpân și că el lucrează așa cum îi dictează interesele bisericeii. După citirea răspunsului Patriarhului, a luat cuvântul dl primministru Sturdza și a zis, că biserica n'ar trebui să se amestece în luptele Aromânilor din Macedonia, ci să lase guvernul să ducă singur la bun sfârșit cererile Aromânilor în privința limbei române în biserică. A arătat apoi, că cererile Aromânilor sunt sprijinite la Poartă, de cătră toate puterile europene, așa că Patriarhul va fi nevoit să cedeze. După termiarea discursului Sinodul a hotărât să se trimită un advertisement fostului mitropolit Ghenadie a nu se mai amesteca în afaceri cari nu-l privesc, a sta la un loc și mai cu seamă a nu se mai duce prin Macedonia.

Sfințirea bisericilor monumentale în Iași, s. Nicolae Domnesc fondată de Stefan cel Mare la 1493 și Trei-Erarchi fondată de Vasilie Lupu Voeved la 1639, restaurate acuma, a avut loc la 2 și 3 Oct. a. c. Din incidentul acesta primăria orașului Iași a bătut medaile comemorative foarte frumoase, cari represintă pe o parte pe fondatorii acestor două monumente adică Stefan cel Mare luat după evangheliarul dela Humor cu coroana pe cap și Vasilie Lupu Voeved luat după tabloul original de pe atunci, care se află la Academia Română; deasupra acestor Voevozi se află restauratorul monumentelor citate, M. S. Regele Carol I. al României, și pe o ghirlandă de stejar anii fondării și ai restaurării, eară pe cealaltă parte bisericile s. Nicolae și Trei-Erarchi așa cum sunt terminate.

Cine are dreptul de dispunere asupra clopotelor? — Se întâmplă adese, că primarii comunali sau alți factori locali voesc să-și întindă puterea și asupra clopotniței, crezând că pot dispune de clopote după bunul lor plac, la diferite ocațiuni de caracter lumesc etc. O decisiune a curții de administrație (din 10 Martie 1891) a regulat definitiv aceasta afacere. Ea zice că numai organele bisericești, nu cele comunale, au să dispună asupra clopotelor.

(Teologisch-practische Quartalschrift.)

Bibliografie Tipuri din Istoria Ungariei, manal de învățătură pentru școalele primare, de Ioan Tuducescu Ediția IV. prețul 40 fil.

Istoria naturală, cu referință la igienă, pentru școalele primare, de Ioan Tuducescu. Ediția VIII prețul 40 fil.

Poșta redacțiunii.

M. P. Ș. Foaie bună pedagogică este: „Școala Română,“ București, Str. Șerban-Vodă 70. Tipografia „Minervei“ (Str. Regală). Mandatele se trimit în Str. M.-Cogălniceanu, 35. Apare lunar, prețul pe an 5 lei (sau coroane).

Concurs.

Cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școala“ se escrie concurs pentru îndeplinirea stațiunilor învățătorești devenite vacante în inspectoratul Timișorii prin strămutare, și anume:

1) **Bobda** (comitatul Torontal) cu emolumentele anuale: a) în bani gata 360 cor.; b) 50 chible grâu ce se va răspunde în rate treilunare anticipative; c) 4 jughere pământ arător; d) 3 stângini de lemne; e) pentru scripturistică 6 cor., pentru conferințe 22 coroane; f) cortel liber constător din 2 chilii, grădină pentru legume și apartinătoarele; g) dela înmormântări unde va fi poftit 1 cor.; h) pentru curatorat se va îngriji comuna bis. Sarcinile publice le suportă alesul. Cvinevenalul se asigură după 5 ani de serviciu prestat în comună. Alesul e obligat a conduce corul esistent fără altă remunerațiune.

2) **Bencecul-român** (comitatul Temes) cu salariu anual: a) în bani gata 292 cor. 84 fil., solviți pe cvarțial anticipative; b) 4½ jughere de livadă, după care alesul va suporta sarcinile publice; c) pentru conferințe 10 cor., pentru scripturistică 10 cor.; d) în naturale 30 Hl grâu; e) pentru încălzirea salei de învățământ 8 metri de lemne iar pentru învățător 10 metri; f) dela comuna politică pentru prevederea școlii de repetiție economică 60 cor.; g) cortel liber acomodat constător din 2 chilii la stradă, cuină, cămară, grajd și apartinătoarele, grădină intravilană de ¼ jugher.; h) dela înmormântări unde va fi poftit 1 cor.; i) pentru încălzitul și curățitul salei de învățământ se va îngriji parochia. Cvinevenalul prescriș după 5 ani de serviciu prestat în comună. Alesul e îndatorat a îndeplini serviciul cantoral în biserică. Cei apți de a conduce cor vor fi preferiți.

Recursele ajustate cu documente originale sunt a se înainta la P.-On. Oficiu ppresbiteral în Timișoara-Fabric. Reflectanții vor avea să se prezente în vre-o duminică ori sârbătoare în s. biserică — dar nu mai de multe-ori și nu în ziua alegerii — spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat, din ședințele concernentelor com. par. ținute la 14/27 respective 17/30 Octomvire 1904.

Comitetele parochiale.

Cu consensul ppresb. *Dr. Traian Putici*, m. p. inspector de școala.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea în mod definitiv a postului învățătoreșc dela școala confesională din **Comeat**, protopresbiteratul Lipovei, se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1) În bani: 300 cor. (100 cor. din fondul bis. și 200 cor. din casa cultului); 2) 6 orgii de lemne (aduse și tăiate mărunt) din care are a se încălzi și sala de învățământ; 3) 900 litre de grâu; 4) 900 litre de cucuruz; 5) 1¼ jug. de livadă; 6) Pentru conferințe ca diurnă și cărașie 30 cor.; 7) Pentru scripturistică 12 cor.; 8) Pentru curatoratul școlii 16 cor.; 9) Dela înmormântări, unde va fi poftit, la om mare 1 cor. 10 fil., iar la prunci 80 fil.; 10) Cortel liber, în edificiul școlar, cu grădina de legume.

Alegândul învățător, este îndatorat a funcționa și ca cantor bisericesc, fără altă remunerațiune.

Recurenții sunt avisați, ca recursurile lor, ajustate cu documentele legale de calificatiune, și cu declarațiune că de după serviciul lor eventual prestat

în altă comună, decând își formează dreptul la cvinevenal, adresate comitetului parochial din **Comeat**, să le subștearnă până la terminul susindicat, P. On. Domn Voicu Hamsea protopresbiter în Lipova (Lippa), precum și să se prezinte în vre-o Duminică ori sârbătoare în s-ta biserică din **Comeat** spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Comeat la 3/16 Octomvire 1904.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu mine: *Voicu Hamsea*, protopresb.

—□—

2—3

Pentru parochia **Talp-telecu** conformu decisiunii consistorial din 17 Ianuar a. c. Nr. 171. B. se escrie concurs cu termen de alegere pe **Duminică 31 Oct. (13 Noevrie)** pe lângă următoarele beneficii parochiale: Pământ parochial 6 holde 1500 □ bir dela toată casa ½ măsură cucuruz sfărmat; stolele usuete, și întregirea dela stat 542 cor. 32 fil. parochia e de a III. clasă.

Doritorii de a compete la aceasta parochie, au a-și trimite petițiunile până la 0 Oct. (12 Noevrie) la adresa comitetului subscrisului protopresbiter, și până la ziua alegerii a se prezenta la biserică din **Talp-telecu** pentru a-și arăta desteritatea în cele pastorale.

Dat din ședința comitetului parochial din **Talp-telecu** ținută la 30 Sep. (13 Octomvrie) 1904.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu: *ELIA MOGA* presb. Beiușului.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea stațiunii vacante învățătorești din comuna **Selciva** protopresbiteratul Lipovei se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foia „Biserica și Școala.“

Emolumentele sunt: 1) În bani 600 cor.; 2) 3 jughere pământ arător; 3) 8 stângeni de lemne, din care are a se încălzi și sala de învățământ; 4) Pentru scripturistică 10 cor. Conferință 15 cor.; 5) Cortel liber în edificiul școlar, cu grădină de legume; 6) Dela înmormântări fără liturgie 40 fil., iar dela cele cu liturgie 1 cor. — Alegândul învățător este îndatorat, fără altă remunerațiune, a ținea și cantoralul în și afară de biserică.

Recursele ajustate cu documentele de calificatiune legală prescrișă, și cu declarațiunea, că dreptul la cvinevenal după serviciul prestat eventual în altă comună, de când îl compută, adresate comitetului parochial din **Selciva**, — au a se subșterne până la terminul susindicat P. T. Dlul Voicu Hamsea protopresbiter în Lipova (Lippa), ear recurenții sunt avisați a se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare, pentru a-și arăta desteritatea (în cele rituale) în cântare și tipic.

Selciva, 6/19 Octomvire 1904.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu mine: *Voicu Hamsea* protopresbiter.

—□—

3—3

În sensul ordinului Prea Ven. Consistor Mitropolitan Nr. 458/903 și în urma ordinului Ven. Consistor aradan Nr. 4.47 și 4729 ex 1904 prin aceasta se escrie concurs „din oficiu“ pentru parochia de clasa a doua din **Târnova** devenită vacantă prin moartea fericitului Ioan Morar fost preot acolo, cu termen de alegere pe ziua de **8/21 Nov.** a. c. Arch. Mich. și Gavril. Emolumentele sunt: 1) Una sesiune pământ estravilan parte arător, parte fanaț; 2) Birul și stolele usuete dela 240 numere.

Reflectanții sunt avisați, că până la 7/20 Nov. a. c. să-și susștearnă petitele instruite conform Regulamentelor în vigoare — adresate comitetului parochial din **Târnova** — părintelui adm. prot. al Șriei.

Traian Terebenț în Siria (Világos) iar observând ș-ul 18 din „Regulament să se presinte în vr'o Duminecă ori sărbătoare în sf. biserică din Târnova pentru a-și arăta desteritatea în cântare și oratorie.

În urma ordinelor susamintite : Siria (Világos) la 7/20 Octomvre 1904.

Traian Terebenț, adm. protopopesc.

3—3

Calendarul diecesan pe anul 1905.

In editura tipografiei diecesane gr.-ort. române a Aradului e deja gata tipărit și se poate avea și procura atât dela administrațiunea tipografiei diecesane, strada Révay Nr. 10, cât și dela librării cu prețul de 40 fileri. La comande peste 10 exemplare 20% rabat, espedate franco. Se estinde pe 14 coale tipar garmond și cuprinde, afară de partea calendaristică, șematismul mitropoliei rom. gr.-ort. în general și al diecesei Aradului în special; cronologia pe anul 1905; sărbători și alte zile schimbăcioase; posturile ect. Genealogia caselor domnitoare; târgurile din Ungaria și Ardeal; instrucțiuni postale și telegrafice etc. iar în partea literară: fotografiile iconostasului și bisericii din St.-Miclăușul-mare.

Moise Nicoară cu fotografie, de S. Secula. Tămăița legendă de M. Cioban. Socialismul dialog de I. Groșorean Eroul dela Königrätz de St. O. Iosif. Cine a adus sărăcia în lume de I. P. R. Sentințe Căpitanul Romalo poezie de V. Alcsandri Sentințe. Un mijloc de înaintare de N. Boscaiu. Casa națională din Arad fotografie. Patronul țiganului poezie de T. Speranță. Un capitol despre lene și superstiție de G. Coșbuc. Sentințe. Mândro, mândro, vrei nu vrei, — poezie de M. Eminescu. Vulcanul, legendă din popor de M. Cioban. Minerva poezie de Nicu Stejărel. Dați creștere fetițelor voastre de O. T. Baba n'aude dar potrivește poezie de E. D. O. Sevastos. Lupul și Titirez basm pentru copii de T. Speranță. Poesii populare. Cucul. — Economie. Creșterea porcilor. O coșniță de albine. Cât timp poartă animalele de casă. — Sfaturi economice. Fel de fel. Glume. — Inserațiuni și reclame, drept-ce cu multă căldură îl recomandăm tuturor oamenilor cu carte, căci în calendarul acesta pe lângă preț de — 40 fil. află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.

Avis.

În tipografia diecesană a apărut, și se află de vânzare, deja în a III-a ediție : „Rugăciunile școlarilor, și cântări bisericesti” pentru școlarii și școlărițele dela școalele populare rom. gr.-ort. Alese și întocmite de

„Un prieten al școlarilor”. Cărticica ca înfățișare e foarte drăguță, — legată în păreți tari și costă modestul preț de 40 fil., dându-se rabat de 15% la sută și are următorul bogat cuprins: I Rugăciuni, Poruncile lui Dumnezeu, Poruncile bisericesti, Tainele; II: Rânduiala vechernei, Rânduiala utreniei, Catavasiile Născ., Catav. la Înălțarea cinstitei Cruci, Lăudăciunile, Doxologia cea Mare, Polileul, Pripelele; III. Dzeasca Liturgie, Rugăciuni de masă, Troparele Învierii, și Troparele sărbătorilor; conține 72 pagini.

Atragem atențiunea D-lor învățători asupra manualelor școlare :

1. ABC-dar ilustrat de Iosif Moldovan și consoții aprobat de Venerabilele Consistoare din Arad și Caransebeș, apărut acum în a patra edițiune îndreptată și provăzută cu nenumărate ilustrațiuni plăcute și atrăgătoare, menite a desvolta plăcerea școlarilor și prin aceasta de-a ușura truda învățătorilor.

2. Carte de cetire de Iuliu Groșorean și consoții ediția a II-a — litere nouă — frumos și corespunzător, cu o scriere de lecțiuni ușoare ce fac trecere dela ABC-dar la legendar, și cu frumoase lecturi din cercul de cunoștință al școlarilor, tractate în ziceri simple și într'un mod povestitor foarte atrăgător.

Se pot procura dela administrațiunea tipografiei diecesane cu prețul de 40—40 fil. exemplarul. La comande peste 100 bucăți se dă 20% rabat; iar sub 100 numai 10%.

Cea mai mare minune a secolului present,

OROLOGIUL

Anker, sistem Roskopf Patent

punctual, regulat până la minut, luminând foarte deschis, bucata 2 fl. 20 cruceri.

Tot acesta cu căsulia gravată 2 „ 65 „

neagră 3 „ — „

„Lanțuri” de orologiu din nikel ori aurite cu compas sau alte obiecte 45 cruceri

Nesatisfăcând, banii se returnează. La cerere espedez gratis și francat libel de preț-curent despre oroloage, aur, argint, argint de china obiecte musicale, părțile de orologiu și instrumente

F. PAMM,

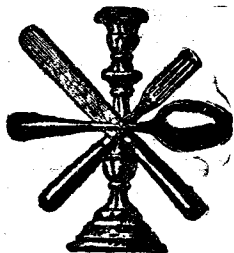
Krakau, Öster. Zielonagasse 3.

Înființat în anul 1852.

Un aparat de fert repentin sistem American

sau

Cumpănă de gospodărie gratis

Trimit cu prețuri proverbial de efitine din magazinul meu peste măsură asortat, mărfurile mele de argint de Mexico renumite și plăcute pretutindenea pentru bunătatea lor escelentă și anume 6 bucați cuțite de masă de argint de Mexico, 6 buc. furculițe de argint de Mexico, 6 buc. linguri de argint de Mexico, 12 buc.

lingurițe de argint de Mexico pentru cafea, 6 buc. escelente cuțite pentru dessert, 6 buc. escelente furculițe pentru dessert, 1 lingură de argint de Mexico pentru scos supă, 1 lingură de argint pentru scos lapte, 2 bucați sfeșnice de masă elegante, pentru salon.

46 bucați laolaltă **fl. 6.50.** numai

Fie-care cumpărător primește, afară de aceste, în dar o cumpănă de gospodărie, care poate suporta 12¹/₂ chile, și care funcționează corect; sau un aparat de fert repentin sistem American, despre ce ofer deplină garanță. Cumpăna o primește cumpărătorul absolut gratis. Argintul de Mexico este un metal absolut alb (și înlăuntru), pentru a cărui durabilitate și escelentă calitate ofer garanță pe 25 ani. Espedarea se face după trimiterea înainte a sumei sau cu rambursă din magazinul european.

Un aparat american bun pentru fiertul grabnic

sau

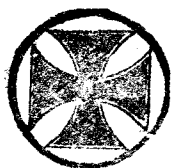
O cumpănă de casă, gratuită.

ALESANDRU D. SCHEFFER

Budapesta, VIII. str. Bezerédi Nr. 3.

Cruce sau stea dublă

electro-magnetică,

vindecă și înviează pe lângă garanță: reumatism, reumă, asma, (respirație grea), insomnie, văjiitul urechilor, auz greu, epilepsia, (nevoia), nervositate, lipsa de apetit, gălbănirea, durere de dinți, migrenă, impotență, influență precum și ori-ce boale de nervi. Bolnavul, care

D. R. G. M. nr. 88503 cu aparatul meu Nr. 88503 nu se vindecă în cel mult 44 zile, primește imediat banii înapoi. Unde nimic n'a folosit, acolo vă rog să încercați cu aparatul meu; sunt convins de influența sigură a aparatului meu.

Prețul Aparatului mare 6 coroane,

e de aplicat la boale cronice.

Prețul Aparatului mic 4 coroane,

e de folosit la boale mai ușoare.

Locul de vânzare central trimite aparatul cu rambursă sau după trimiterea înainte a sumei, în țară și străinătate.

ALESANDRU D. SCHEFFER,

Budapesta, VIII. strada Bezerédi, Nr. 3

Numai pentru 5 coroane

4¹/₂ chilograme (c. a. 50 bucați) puțin deteriorat dar fin

Săpun de toaletă

ales frumos, de rose, crim, iorgovan, viorele, resedă, iasmin și lacrimioare. Pe lângă trimiterea înainte a sumei sau cu ramburse trimite:

ALESANDRU D. SCHEFFER,

5-52

Budapesta, VIII. strada Bezerédi, Nr. 3.

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil., și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons, Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de închiderea scaunului numai de cât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pecum și praf. Ori-ce fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

18-20

Cornel Demeter.

apotecar în Szászváros, iskola-uteza 46

SUPLEMENT la „BISERICA și ȘCOALA“ Nr. 44. Anul 1904.

Noua lege școlară.

Ministrul de culte și instrucțiune publică dl Berzeviczy Albert, precum se știe, în toamna aceasta a prezentat dietei un proiect de lege, prin care propune modificarea articolelor de lege din 1868 și 1876 despre învățământul public în școala poporală.

Se știe, că în cauza aceasta s'au convocat și câteva anchete una a inspectorilor regești din țară și una a tuturor factorilor, cari stau în fruntea afacerilor publice fie ca politici fie ca și capii confesiunilor, cari susțin școale populare.

Tendența legii este de a face cu mult mai intensivă propunerea limbei maghiare în toate școlile din țară.

Scopul enunțat al anchetelor de sus a fost a se debăte și a constata, că întru cât corăspunde cerințelor pedagogice și că din acest punct de vedere întrucât este de practic, de executabil în școlile confesionale ale naționalităților.

Numai în ancheta a doua s'au ridicat voci de protestare contra noului proiect de lege, între cari remarcăm și aci energeticul protest al Esceleței Sale Dlui mitropolit și arhiepiscop Ioan Meșianu, care dovedind, că noul proiect nu numai calcă în picioare ori ce principiu pedagogic și că va deveni deci iluzoriu în sine pentru maghiari, iar' pentru învățătorii din școlile confesionale ale naționalităților va rămânea un paladiu de vecinică șicană fiind neexecutabil și astfel fără rezultatele așteptate: dar' jignește și drepturile autonome ale bisericilor românești mai ales prin dispozițiunile sale de supremă controlă.

E superfluu să amintim, că anchetele și conducătorii lor n'au ținut seamă de observările aceste. Proiectul cu puține modificări neesențiale este mai aspru în dispozițiunile sale, mai pretensiv în cele ale propunerii limbei maghiare.

Prezentat dietei în sesiunea de acum îl prezentăm și noi cetitorilor noștri în întregimea sa.

* * *

Proiect de lege

despre modificarea articolului de lege XXXVIII. din 1868 despre învățământul în școlile populare și a articolului de lege XXVIII. din 1876 despre autoritățile din școlile populare.

Cap I.

Obligamentul școlar.

§. 1.

Toți părinții (tutori sau stăpâni) sunt obligați a-și trimite băieții (pe cei sub tutelă, slujbașii) dela împlinirea anului al șaselea de vârstă până la împlinirea anului al 12-lea, deci în decurs de 6 ani la cursul de toate zilele al școlii populare, dela împlinirea anului al 15-lea, în decurs de 3 ani la cursul de repetițiune a școlii populare.

§. 2.

De sub acest deobligament antistia comunală va dispensa pe copilul obligat la școală numai dacă acesta se împărtășește de instrucțiune corăspunzătoare legii sau acasă — sau cercetează oare-care altă școală publică: sau dacă locuiește de școală afară de teritoriul intern al comunei într'o depărtare de cel puțin 3 Kilometri, de unde cercetarea școlii ar primejdi sănătatea sau siguranța copilului.

§. 3.

Pe băiatul obligat la școală, care după încheierea cursului zilnic din școala elementară poporală nu și-a însușit cunoștințele cele mai de lipsă puse cași condițiuni ale învățământului elementar poporal, părinții (tutorii, stăpâni) sunt îndatorați a-l mai trimite încă un an la cursul zilnic al școlii populare. Lipsa acesteia o va satori la propunerea directorului (învățătorului de curs) autoritatea locală-școlară (scaunul școlar, eforie școlară). Comisiunea administrativă la propunerea inspectorului regeșc încă poate ordona cercetarea mai departe a școlii.

§. 4.

Părinții sau tutorii, cari dau instrucțiune pe cale privată acasă băiatului în vârsta obligamentului școlar, sunt îndatorați a aduce aceasta la cunoștința antistiei comunale la începutul fie-cărui an școlar și a supune băiatul unui examen în cutare școală publică poporală. Inspectorul regeșc poate da permisiune la depunerea unui examen școlar contras de pe doi, sau cel mult de pe trei ani.

§. 5.

Băieții obligați la școală, dacă sunt de construcție slabă sau de o inteligență mai inferioară, pe basa unui atestat dat de medicul magistratual pot fi dispensați de către antistia comunală (în Budapesta de către antistia cercuală) după ascultarea autorității școlare (scaun școlar, eforie) pe un timp mai scurt sau mai îndelungat.

Băieții, cari sufer de boale epidemice, cari produc greață sau sunt bolnavi de minte sau cari din neputință intelectuală nu pot învăța, nu pot umbla la școala publică poporală.

Dacă în loc ar fi școală pentru instruirea băieților cu sentimente sau de intelectualitate defectuoasă în vârsta de 6—15 ani, acești băieți au să fie trimiși de către părinți (tutori) la școala de specialitate.

§. 6.

Procedura în cazurile de absențe școlare o va satori-o prin ordinațiune ministrul de culte și instrucțiune publică, care ordinațiune va fi obligatoare pentru toate școlile de ori-ce caracter.

§. 7.

A înșința, a susține școli ilicite sau a da băieții la școli ilicite este oprit.

Se consideră de școală ilicită ori-ce institut de creștere sau de instruire, în care mai mulți băieți obligați la școală se instruiază la oaltă din obiectele școlii populare fără ca susținătorii școlii acesteia să fie corporațiune bisericească (confesională) sau comunală, sau o asociațiune (reuniune) cu statute aprobate în scopul cutării școlii sau fără ca privatul, care susține un atare institut, să aibă dreptul prescriș în §§. 16—20 din art. de lege XXXVIII. din 1868.

Se consideră de școală ilicită și școala confesională, care nu stă sub îngrijirea comunității confesionale respective; care nu are localitate separată arangiată corăspunzător acestui scop și cerințelor sa-

nitare; a cărui învățător nu este cetățean ungar, sau în care afară de religione, pentru care afară de timpul de propunere din școala poporală publică la zi se folosește cel mult 2 oare, se propun și obiecte profane. În școlile separat confesionale băieți sub vârsta de 8 ani nu pot umbla.

Protopretorele cercual respectiv (în orașele cu magistrat și în municipii primării, în Budapesta antis-tele cercual) e îndatorat după o cercetare prealabilă să închidă școala ilicită și pe băieți să-i îndrume la școala corăspunzătoare legii.

§. 8.

Părinții, tutorii sau stăpânii, cari n'ar trimite băieții puși în grija lor la cursurile zilnice sau de repetiție a școalei populare, vor fi admoniați în scris din partea antistiei comunale, și dacă aceasta n'ar avea rezultat: prima oră aplică o amendă de 1 coroană, a doua oră de 2 coroane.

§. 9.

Părinții, tutorii, sau stăpânii, cari n'ar trimite băieții puși în grija lor la cursurile zilnice sau de repetiție a școalei populare nici după aplicarea îndoită a amendei din §-l 8, sau i-ar trimite la școală ilicită comite esces și poate fi pedepsit cu o amendă până la 60 coroane.

Comite esces și poate fi pedepsit cu pedeapsă dela 20—100 cor., cel ce înființează, susține sau propune în școală ilicită.

§. 10.

Procedura în casurile statorite în §§-ii 9 și 91 aparține competenței autorităților administrative. (§-ii 13—16 din art. de lege XX. din 1901).

Arătarea în casurile de esces, statorite în alinea întâie și a doua a §-lui 9 să poate face în comunele mici și mari și la judele comunal, în care cas să aplică dispozițiile §-l. i 14 din art. de lege XX. din 1901.

Antistia în cazul din alinea primă din §-ul 9 are dreptul, ca la caz, când pedeapsa în bani nu s'ar putea încassa, să schimbe pedeapsa în bani astfel, că în loc de închisoare pedeapsa să se execute prin împlinirea unei munci publice. În acest caz, în loc de închisoarea de o zi se va împlini o muncă publică de o zi.

Dacă provocatul în decurs de 24 ore n'ar împlini munca publică, se va aplica închisoarea.

Intru cât cel judecat n'ar împlini într'una munca publică aplicată, va avea loc aplicarea proporționată a închisorii.

Cap II.

Cele două despărțăminte ale școalei populare.

§. 11.

Școala elementară poporală stă din două despărțăminte încopciate organic unul de altul: din cursul zilnic de 6 ani și din cursul de repetițiune de trei ani.

§. 12.

În cursul zilnic de 6 ani a școalei populare elementare de ori-ce caracter timpul anual de diligență este în comunele mici și mari de cel puțin 8 luni, în orașe de cel puțin 9 luni.

În comunele cu mai multe școli elementare populare timpul școlar de diligență să începe în toate școlile în același timp. În comunele aceste începutul timpului de diligență îl va statorî antistia comunală în înțelegere cu autoritatea școlară locală. În casuri de controversă va decide comisiunea administrativă.

În comunele agricole autoritatea școlară locală în înțelegere cu antistia comunală poate statorî astfel

învățământul ca instruirea băeților mai bătrâni de 10 ani să pună în timp de lucru mare sau pe orele de dimineața sau pe două zile din săptămână.

§. 13.

În școala elementară, poporală fără deosebire de caracter (§-ii 9 și 10 din art. de lege XXXVIII din 1868) să propun următoarele obiecte de învățământ:

1. Religionea.
2. Limba maghiară.
3. Matematică (aritmetică, geometrie).
4. Eserciții intuitive.
5. Elemente din geografia Ungariei și din geografia universală.
6. Istoria Ungariei, în legătură cu dânsa evenimintele cele mai însemnate din istoria universală.
7. Drepturile și datorințele cetățenești.
8. Istoria naturală.
9. Fizică.
10. Cântare.
11. Desemn.
12. Lucrul de mână (istetiimea de mână).
13. Economie, grădinărit și economia de casă.
14. Gimnastica, cu privire la eserecițiile militare.
15. În școlile cu limba de propunere nemaghiară, limba respectivă din patrie.

§. 14.

În școalele elementare populare de stat toate obiectele de învățământ să propun în limba maghiară, în localitatea școlii și public; la propunerea religionei însă pe lângă limba de propunere maghiară la cererea autorității supreme respective confesionale să poate folosi și limba maternă a băiatului.

Limba de propunere în școalele cari nu sunt a-le statului, limba de propunere în cursurile zilnice a-le școalei elementare o statorose susșiiitorii școalelor; dacă însă în școala elementară în care limba de propunere nu este cea maghiară, dintre elevii înscriși 20% sunt de limba maternă maghiară, sau dacă 20 dintre elevi sunt maghiari se va folosi și limba maghiară, ca limbă de propunere.

Întrucât susșiiitorii de școale ar voi să schimbe limba statorită de dânsii ca limbă de propunere, se recere aprobarea ministrului de culte și instrucțiune.

În cursurile de repetițiune a tuturor școalelor elementare limba de propunere este esclusiv cea maghiară.

În cursurile zilnice ale școalelor elementare populare, a căror limbă de propunere este cea maghiară, și la cari umblă și băeți, cari nu vorbesc limba maghiară, despre instruirea în limba maternă a acestora susșiiitorii de școală se vor îngriji după posibilitate.

§. 15.

Dispozițiunea §-lui 4 din art. de lege XVIII. din 1879 despre propunerea obligătoare a limbei maghiare în toate școlile elementare populare, în cari limba de propunere nu este cea maghiară, este a se realiza în măsura, încât băiatul după absolvarea cursului zilnic de 6 ani a școalei elementare să-și însușiască într'atâta limba maghiară, încât corăspunzător împrejurărilor sale de viață să-și știe esprima cugetele corect ungurește, mai departe să știe ceti, scrie și computa fluid ungurește.

§. 16.

Planul de învățământ pentru limba maghiară îl va stabili ministrul de culte și instrucțiune publică. Acest plan de învățământ și numărul oarelor de săptămână sunt îndatorate a-le esecuta toate școlile elementare populare fără deosebire de caracter.

(Va urma.)